

OLVASS FELESLEGESET!

Interetnikus konfliktus a vásárlás során¹

BALÁZS ANDRÁS

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
Szociológia és társadalompolitika doktori program

1991 áprilisában a fegyvertelen afroamerikai Latasha Harlins lelövése, majd 1992 áprilisában a szintén fekete bőrű Rodney King brutális bántalmazása után Los Angelesben megszűnt a békés városi élet.² Az események által kiváltott zavargások során végbement pusztítás és fosztogatás főleg a koreai tulajdonban lévő üzletek ellen irányult.

A tanulmány a Los Angeles-i szegény fekete közösség és a bevándorló koreai kereskedők között kialakuló konfliktusok okainak feltérképezésére vállalkozott. A konfliktusok háttérében álló kulturális és nyelvi különbségek elemzéséhez a boltokban készült videófelveteleket, illetve a kereskedőkkel és vásárlóikkal készült interjúkat használta fel³.

A korábban főként afroamerikaiak lakta Dél- és Közép-Los Angelesben a korábban túlnyomórészt zsidó boltosok által üzemeltetett üzleteket már a hatvanas évek közepétől a koreai bevándorló családok vették át. A Los Angelesben kialakult Koreatown határait a koreaiak által üzemeltetett üzletek jelölik ki, a negyed lakossága heterogén összetételű. A munkáért, lakhatásért és egyéb pozíciókért folytatott verseny a kilencvenes évekre egyre inkább kiéleződött a területen meghatározó három kisebbségi csoport (ázsiaiak, feketék és latin-amerikaiak) tagjai között. A zavargások felszínre hozták a környéken élő etnikumok közötti konfliktusok rejtett dimenzióit, s az afroamerikai és koreai közösség közötti feszültség a Harlins és King-esetek után válsággá eszkalálódott.

¹ Benjamin Bailey (2000): Communicative behavior and conflict between African-American customers and Korean immigrant retailers in Los Angeles. In: *Discourse & Society*, 11(1): 86-108.

² A büntetett előéletű férfit összeverő rendőröket a bíróság felmentette, a helyi középiskola kitűnő tanulóját meggyilkoló boltos esetében meglehetősen enyhe büntetés született. Az ítéletek hozzájárultak a széleskörű felháborodáshoz.

³ A kutatás során húsz környékbeli üzlet vásárlóival és munkatársaival készítették interjúkat, boltonként négy órás videófelvetelek készültek. A terepmunka 1994 júliusa és 1995 áprilisa között folyt Los Angeles konfliktusokban érintett területein.

OLVASS FELESLEGESET!

A tisztelet retorikája

Vizsgálódásaik során hamar szembesültek a két közösség eltérő tisztelet-konceptiójával, ami mögött az udvariasságról alkotott fogalmak különbözősége húzódott meg. A fekete vásárlókkal készített interjúkban visszatérő panaszként jelent meg a koreai kereskedők velük szemben tanúsított távolságtartó magatartása. Az interjúalanyok elsősorban a koreai boltosok lényegre törő üzleti magatartását és a személyes kapcsolatokra való törekvés hiányát panaszolták el a kérdezőknek. Beszámolóik szerint a bevándorló boltosok még a törzsvásárlók esetében sem szívesen viszonyozzák a betérők mosolyát, csevegési szándékát, udvariassági kérdéseit.

Miközben a kerület fekete lakói a csevegés⁴ hiányát udvariatlansággként és távolságtartásként értelmezik, addig a koreai kiskereskedők éppen vásárlóik tolakódó magatartásáról tudósítottak.

A köszöntés és társas viselkedés normaeltéréseit jól mutatja a tisztelet kifejezés koreai megfelelője: a *chonkyong* szó ugyanis nem annyira felek egyenlőségében megnyilvánuló tiszteletre, mint a hierarchiában feljebb állóval kapcsolatos viselkedési szabályokra utal. A koreai kultúrában a társadalmi illendőség – kiváltképp az idősebbekkel szemben – egyfajta visszafogottságot, sztoikus nyugalmat vár el.

Amíg tehát az afroamerikai vásárlóközönség a koreai eladók kifejezéstelenségét egyfajta ellenséges hozzáállásként azonosították, addig a pult másik oldalán állók éppen a hozzájuk betérők élénkségét, közvetlenségét nem értékelték. A koreai interjúalanyok számára a fiatal fekete vevők viselkedése, különösen heves gesztikulációja, a kor iránti tiszteletlenségként, az illem megsértéseként jelent meg a szemükben.

A társadalmi háttér eltérései

A videófelvételek elemzése megerősítette az interjúk alapján kirajzolódó feltevéseket. A koreai bolttulajdonosok nem csupán az afroamerikai, hanem minden vásárlóval szemben távolságtartók, sőt saját közösségükhöz tartozó vevőikkel még limitáltabb módon kommunikálnak. Amíg a fekete vásárlók az áruk kiválasztását és a fizetés folyamatát is gyakran kötetlen formában – viccekkel és megjegyzésekkel – kommentálták, addig a koreai fogyasztók a formális üdvözlést és az ár megvitátását leszámítva kerültek a személyes jellegű interakciókat.

Az afroamerikai vásárlókból a koreai kereskedők passzív magatartása, a szemkontaktus hiánya, a vevők kezdeményező magatartásának viszonzatlansága, a boltosok szűkszavúsága számukra a rasszista magatartás jelei.

⁴ Másként, a „small talk”, illetve a fiatal hazai zsargonban például szövegel, rizsázik, jártatja a száját, löki a sódert, nyomja a rizsát, mondja a magáét, stb., vagyis a vásárlás elidegenedett aktusát megszemélyesítő, emberi viszonyná átalakító társalgás. (S. E.)

OLVASS FELESLEGESET!

Igaz ugyan, hogy mindkét közösség etnikai értelemben kisebbséget alkot a társadalomban, ám társadalmi összetételük nagyon eltérő. A szegregált körülmények és az idősebb korosztály korlátozott nyelvismerete ellenére a koreai bevándorlók egészen más szociokulturális háttérrel rendelkeznek, mint az afroamerikaiak. Míg ők a rabszolgaság, a szegregáció és az etnikai alapú diszkrimináció tapasztalatainak terhes örökségét cipelik, addig a bevándorló koreai családok magasabb képzettséggel, s ezért nagyobb lehetőségeket maguk előtt látva érkeztek az Egyesült Államokba. A többnyire középosztálybeli háttérrel bíró koreai családok gyermekei számára a felsőoktatási diplomával járó társadalmi előmenetel reális életcél. Mivel az alacsony jövedelmű, alacsony képzettségű, szegregátum-jellegű kerületekbe szorult fekete lakók társadalmi mobilitása megrekedt, ezért a hozzájuk képest tőkeerős, jobb anyagi körülmények között élő koreaiak elutasítónak vélt reakciói ellenszenvet váltottak ki belőlük. Az egyre feszültebb közhangulat hatására aztán a koreai kisebbség – a közvetítő kisebbség eleméletnek megfelelően⁵ – még inkább összezárt. A helyi feketék által kifogásolt elzárkózó attitűd ennek hatására a válság időszakában tovább erősödött, alátámasztva a helyiek koraiakkal kapcsolatos előítéleteit.

⁵ Lásd Bonacich – Turner (2012): A közvetítő kisebbségek összefoglaló elmélete felé. In: Sik Endre (szerk.): A migráció szociológiája. I. kötet. ELTE, TáTK, Budapest: 75-87. http://www.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf